

Türkiye'deki $M \geq 4.0$ Depremler İçin 2007 ve 2008 Yıllarını Kapsayan Sismik Moment Tensör Katalogu

A Seismic Moment Tensor Catalogue Comprising Years 2007 and 2008 for $M \geq 4.0$ Earthquakes in Turkey

TUĞBAY KILIÇ^{1*}, MURAT UTKUCU²

¹Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem Dairesi, Ulusal Sismolojik Gözlem Ağları Çalışma Grubu, Ankara

²Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Sakarya

Geliş (received) : 27 Şubat (February) 2012

Kabul (accepted) : 26 Kasım (November) 2012

ÖZ

Bu çalışmada 2007 ve 2008 yıllarında Türkiye'de meydana gelmiş büyüklüğü $M \geq 4.0$ olan 100 depremin kaynak parametreleri, sismik moment tensör dalga şekli ters çözüm yöntemiyle yakın-alan ve bölgesel dalga şekilleri kullanılarak bulunmuştur. Çalışılan depremlerin kaynak parametreleri, bu depremlerin oluştuğu bölgelerdeki hakim tektonik rejime uyum göstermekte ve bulunan sentroid derinlikleri Türkiye'de batıdan doğuya kabuksal kalınlaşmayı desteklemektedir. Çalışmanın, Türkiye için bir sismik moment tensör katalogu oluşturulmasında ve gelecekteki sismotektonik çalışmalar için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sismik moment tensörü, Türkiye, deprem kaynak mekanizmaları, deprem kaynak parametreleri.

ABSTRACT

In this study, the source parameters of the 100 earthquakes with magnitude $M \geq 4.0$ occurred in Turkey for years 2007 and 2008 have been determined by seismic moment tensor waveform inversion method using the near-field and regional waveforms. The source parameters of the earthquakes studied are consistent with the prevailing tectonic regime of the regions they occurred and their obtained centroid depths support crustal thickening in Turkey from west to east. The study is considered to be making of a seismic moment tensor catalogue for Turkey and helpful for the future seismotectonic studies.

Keywords: Seismic moment tensor, Turkey, earthquake source mechanisms, earthquake source parameters.

* T.Kılıç

E-posta: tugbay@deprem.gov.tr

GİRİŞ

Depremler, sebep olduğu can ve ekonomik kayıplar açısından yüzyıllardır gerek kişisel gerekse kurduğu medeniyetler açısından insanoğlunu etkileyen en önemli doğal afetlerden biridir (Nur ve Cline, 2000; Ambraseys, 2009). Yakın sayılabilecek bir geçmişte meydana gelmiş ve bazıları küresel ölçekte sosyoekonomik etkilere neden olmuş depremler bu durumun güncel sayılabilecek kanıtlarıdır. Dünya’da, ABD’nin Kaliforniya eyaletinde meydana gelen 1994 Northridge ($M_w=6.8$), Japonya’da meydana gelen 1995 Kobe ($M_w=6.7$) ve 2011 Tohoku ($M_w=9.0$), Tayland’da meydana gelen Chi-Chi ($M_w=7.6$) ve Endonezya’da meydana gelen 2004 Sumatra ($M_w=9.3$) depremleri ile örneklendirilebilecek bu gerçek, Türkiye’de 17 Ağustos 1999 İzmit ($M_w=7.4$), 12 Kasım 1999 Düzce ($M_w=7.1$) ve 23 Ekim 2011 Van ($M_w=7.0$) depremleri ile örneklendirilebilir. Bundan dolayı deprem tehlikesinin belirlenmesi ve bu tehlikenin gerçekleşmesi durumunda olabilecek olası kayıpların azaltılması sismoloji biliminin önemli amaçlarından biridir.

Bu amaca ulaşmanın en kestirme yolu, depremlerin olabilecekleri yerleri, büyüklüklerini ve zamanlarını önceden tahmin etmek ve buna bağlı olarak gerekli önlemleri almak olacaktır. Bu konuda özellikle 1960’lı ve 70’li yıllarda dünyanın çeşitli yerlerinde depremlerin işaretçisi olabilecek çok sayıda karmaşık olayın incelenmesiyle depremlerin oluş zamanının önceden tahmin edilmesine çalışılmıştır (Vogel ve diğ., 1998). Ancak depremler heterojen bir yapısı olan yer kabuğu içinde uzun bir zaman döneminde karmaşık bir mekanizma ile oluşan enerji birikim ve boşalım süreci olduğundan anlaşılması güç doğal olaylardır. Her bir deprem kendine özgü zamanla değişebilen öncü işaretçilere (precursors) sahip olabilirken bazen de depremler hiçbir işaret vermeden meydana gelebilmektedir. Bundan dolayı depremlerin önceden tahmin edilmesi sismoloji biliminin günümüzde geldiği seviye açısından ele alındığında genel olarak olası değildir (Roeloffs ve Langbein 1994; Toda ve Stein 2002; Haris and Arrowsmith 2004) Bu nedenle günümüzde deprem tahmininden ziyade gelecekte bir yerde bir depremin olmasının beklendiği uzay ve zaman ortamının daraltılması

çalışmaları önem kazanmıştır (Oppenheimer ve diğ., 1990; Arrowsmith ve diğ., 1997; Utkucu ve diğ., 2011a).

Bununla birlikte, depremlerin oluşumu ardında yatan süreçler (levha hareketleri, kabuktaki gerilme durumu, fay segmentlerinin etkileşimleri vb.) ve oluşumu esnasındaki kırılma özellikleri (kırılma çekirdeklenmesi, ilerlemesi ve durması, faylanma türü ve fay zonu süreksizliklerinin etkileri vb.) yapılacak çalışmalarla daha da iyi anlaşılabilirse depremleri önceden tahmin etmek gelecekte belki de olası olabilecektir. (Sykes ve diğ., 1999; Haris and Arrowsmith 2004 Deprem odak mekanizmalarının ve kaynak parametrelerinin belirlenmesi günümüzde bu türden önemli çalışmalar arasında yer almakta ve deprem kaynağının sismik moment tensör ile temsil edilmesiyle rutin bir uygulama haline gelerek $M_w=4.0$ büyüklüğüne kadar küçük depremlerin odak mekanizma kataloglarının oluşturulmasına olanak sağlamıştır (Kalafat ve diğ., 2009, Ekström ve diğ., 2003, 2005; Pondrelli ve diğ., 2002, 2007, 2011; Nakano ve diğ. 2010).

Deprem odak mekanizmaları depremlerin ve diri tektoniğin anlaşılması için önemli bir veri tabanı sağlamakta ve kabuktaki gerilme tür ve yöneliminin belirlenmesinin en önemli yollarından birini oluşturmaktadır (Engelder, 1993; Pondrelli ve diğ., 2002; Van der Pluijm and Marshak, 2004). Ancak, aynı bölge içinde farklı depremlerin odak mekanizmalarından belirlenen asal gerilme eksenlerinin yönleri arasında önemli sayılabilecek uyumsuzluklar olduğu gibi arazide fay kinematiği çalışmalarıyla (ör: Kaymakçı ve diğ., 2006) belirlenen asal gerilme eksenleri arasında da uyumsuzluklar olabilmektedir. Bu zorluk, bir bölge içinde meydana gelmiş çok sayıda depremin odak mekanizma çözümlerinden bulunmuş asal gerilme eksenlerinin dağılımına en iyi uyumu veren asal gerilme eksenlerinin gerilme tensör analizi adı verilen bir yöntemle bulunmasıyla aşılma ve sonuçlar gerektiğinde arazideki fay kinematiği çalışmalarıyla doğrulanmaktadır (Gephart, 1985, 1990; Endelger, 1993; Pınar ve diğ. 2003, 2007; Gök ve Polat, 2012).

Deprem odak mekanizma çözümleri ve bu çözümlerden belirlenen asal gerilme yönleri gerilme haritalarının oluşturulmasında (Zoback, 1992), yaygın deprenselliği ile öne çıkan Alp-

Himalaya kuşağı gibi geniş levha sınırlarıyla ilişkili yayılmış deprenselliğin ve blok hareketlerin geri planında duran kabuksal kinematiğin anlaşılmasında (Pondrelli ve diğ., 2002; 2011; Jimenez-Munt ve diğ., 2006; D'Agostino ve diğ., 2008; Reilinger ve McClusky, 2011), gerilmelerin tür ve yönelimlerinde yerel ölçeklerdeki değişimlerin (Pınar ve diğ., 2003; Örgülü, 2011; Gök ve Polat, 2012) ve faylar boyunca yerel gerilme değişimlerinin, fay segmentasyonuna ve deprensellik davranışına etkisinin belirlenmesinde (Bohnhoff ve diğ., 2006) ve deprem gerilme etkileşimlerinin modellenmesinde (Stein ve diğ., 1997; Nalbant ve diğ., 1998) kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye'de 2007 ve 2008 yılları içinde meydana gelmiş ve büyüklükleri $M \geq 4,0$ olan depremlerin sismik moment tensör yöntemi kullanılarak yapılan odak mekanizma çözümlerini ve belirlenen kaynak parametrelerini içeren bir katalog sunulacaktır. Sunulan bu katalogun diri tektoniğin anlaşılmasına ve gerilme tür ve yönelimlerdeki yerel değişimlerin belirlenmesine yönelik gelecekteki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

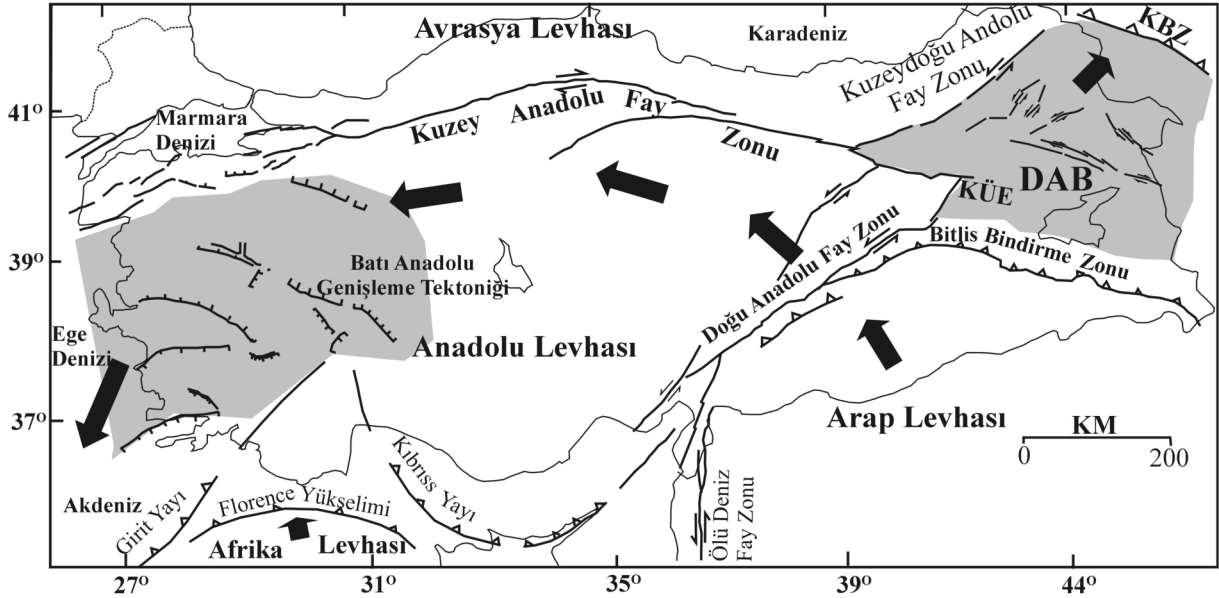
TÜRKİYE'NİN TEKTONİĞİ

Türkiye'nin diri tektoniği esas itibarı ile Arap ve Afrika levhalarının hareketsiz olduğu varsayılan Avrasya levhasına göre kuzeye doğru hareketleriyle kontrol edilmektedir (Şekil 1) (Şengör ve diğ., 1985; McClusky ve diğ., 2000; Reilinger ve diğ., 2006). Arap levhasının kuzeye doğru hareketi sonucu Avrasya ve Arap levhaları arasında sıkışan Anadolu levhası batıya doğru hareket etmektedir. Anadolu levhasının bu hareketi Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu fay zonları olarak adlandırılan sırasıyla sağ ve sol yanal iki doğrultu atımlı fay sistemi boyunca gerçekleşmektedir (McClusky ve diğ., 2000; Reilinger ve diğ., 2006). Bu iki fay zonu Doğu Anadolu'da Karlıova Üçlü Ekleme (KÜE) olarak bilinen yerde birleşmektedir.

Anadolu levhasının batıya doğru olan tektonik kaçış hareketi batıya doğru hızlanmakta ve levha saat yönünün tersi istikametinde dönmektedir (McClusky ve diğ., 2000; Reilinger ve diğ., 2006). Arap levhasının en kuzeyinde 18 mm/yıl

olan kabuksal hız, Anadolu levhasının en doğusunda ve orta kesiminde yaklaşık 21 mm/yıl'a, Orta Ege Denizi üzerinde ve Girit yayı civarında 31 mm/yıla yükselmektedir (Reilinger ve diğ., 2006). Bu gözlem Anadolu levhasını sürükleyen esas kuvvetin Girit ve Kıbrıs yayları boyunca Afrika levhasının diri dalımı olduğunu ve Anadolu levhasının doğuda itilmekten çok batıdan çekildiğine işaret etmektedir. Bunun sonucu olarak Batı Anadolu'da çeşitli doğrultularda gelişmiş normal faylarla çalیشان genişleme şeklinde bir tektonik rejim hakimdir (Şengör ve diğ., 1985).

Doğu Anadolu'da Arap levhası, Bitlis-Zagros Bitlis Bindirme Zonu (BBZ) olarak adlandırılan bir deformasyon zonu boyunca Anadolu levhası ile çarpışmaktadır (Dewey ve diğ., 1986). BBZ ile Kafkasya bindirme/sıkışma (KBZ) zonları arasında kalan bölge Doğu Anadolu Bloğu (DAB) olarak adlandırılmaktadır. Önceleri Arap levhasının KB yönündeki hareketinin BBZ boyunca bindirme ve sıkışma hareketleri ve Himalayalar sistemindeki gibi DAB içindeki kabuksal kalınlaşma/kısalma ile karşılandığı öne sürülmüştür (Şengör ve diğ., 1985; Dewey ve diğ., 1986). DAB içinde ortalama ~2000 m olan topografik yükseltinin de bu kabuksal kalınlaşmanın sonucu olduğu belirtilmiştir (Dewey ve diğ., 1986). Yakın geçmişteki GPS (McClusky ve diğ., 2000; Vernant ve diğ., 2004; Reilinger ve diğ., 2006) ve diğer jeodinamik çalışmalar (Sandvol ve diğ., 2003; Dhont and Chorowicz, 2006) DAB'nda esas olarak sıkışma ve kabuksal kalınlaşma şeklinde bir tektonik rejimin hakim tektonik rejim olmadığını, Arap levhasının kabaca kuzey yönünde hareketinden kaynaklanan deformasyonun DAB içindeki yaygın doğrultu atımlı faylarla (Barka ve Kadinsky-Cade 1988; Koçyiğit ve diğ. 2001) yanal olarak KBZ'ye iletildiğini göstermiştir. Ancak, nerdeyse tamamen ters faylanma mekanizmasına sahip 23 Ekim 2011 Van depreminin (Utkucu ve diğ. 2011b; Emre ve diğ. 2011) DAB içinde sıkışma ve kabuksal kalınlaşmanın söz konusu jeodinamik çalışmalarda öne sürüldüğünden daha da önemli olabileceğini gündeme getirebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekil 1. Türkiye'nin belli başlı tektonik unsurları (Barka ve Kadinsky-Cade (1988)'den değiştirilmiştir). DAB:Doğu Anadolu Bloğu, KÜE: Karlova Üçlü Eklemleri, KBZ: Kafkas Bindirme Zonu.

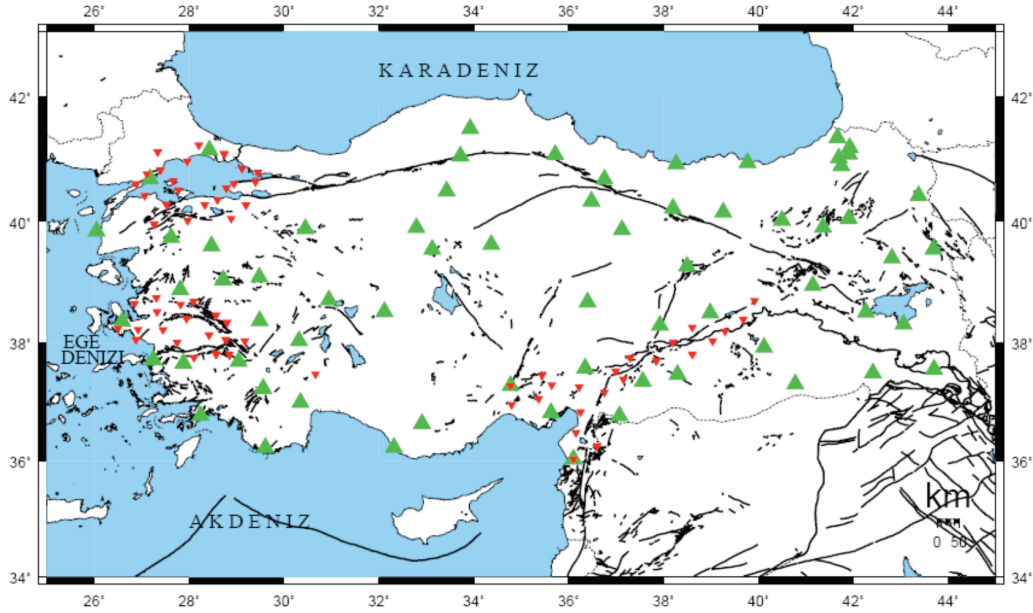
Figure 1. Major tectonic elements of Turkey (modified from Barka ve Kadinsky-Cade (1988)). DAB:Eastern Anatolian Block, KÜE: Karlova Triple Junction, KBZ: Kafkas Thrust Zone.

KULLANILAN VERİ

Çalışmada kullanılan verinin tamamı eski adıyla Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi (AİGM-DAD), yeni adıyla Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Deprem Dairesi tarafından 2005 yılında başlatılan Ulusal Sismik Ağın Geliştirilmesi (USAG) projesinden sağlanmıştır. Bu projede, mevcut Ulusal Sismik Ağ'da kurulu bulunan istasyonların büyük bir kısmı elden geçirilerek genişbant sismometreli, uydu ile iletişim yapan istasyonlara dönüştürülmüş ve yeni istasyonlar kurularak mevcut istasyon sayısı artırılmıştır. USAG projesinde 2008 yılı itibari ile 65 adet uydu iletişimli genişbant istasyon bulunmaktadır (Şekil 2). Bunlara ilave olarak Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi, TÜBİTAK - MAM Yer ve Deniz Bilimleri Araştırma Enstitüsü (YDBE) ile birlikte başlattığı ve 14 üniversitenin de içinde bulunduğu, TÜRDEP (Türkiye'nin Deprem Riski Yüksek Jeo-Stratejik "ancak tektonik rejimleri farklı" Bölgelerinde Deprem Davranışının Çok Disiplinli Yaklaşımlarla Araştırılması Projesi) projesi kapsamında kurulan Mikro Sismik Ağlar ile toplam genişbant istasyon sayısı 2008 yılı

itibari ile 135'e çıkarılmıştır. Bu genişbant istasyonların dağılımı da Şekil 2'de gösterilmektedir. Bu istasyonların verileri 24 saat kesintisiz olarak uydu iletişimi ile AFAD-DD'de bulunan veri işlem merkezine gelmektedir. Kullanılan veriler, bu istasyonlarda yerleştirilen düşük çok düşük gürültü seviyeli, 3 bileşenli, 120 sn periyotlu, 24 bit çözünürlüğe sahip Guralp CMG-3TD modeli Genişbant sismograflarla kaydedilen sismogramlardır.

Çalışmada, AİGM-DAD Sismoloji Şubesi deprem katalogunda, Türkiye kara sınırları içinde yer alan, 2007-2008 yılları içinde meydana gelmiş büyüklüğü M_L veya $M_D \geq 4.0$ olan toplam 100 deprem yer almaktadır. Çalışmada, en büyüğü $M=5.6$ olan bu 100 depremin sismik moment tensör analizi yapılarak kaynak parametreleri belirlenmeye çalışılmıştır (<http://www.deprem.gov.tr>). Bu depremler ve parametreleri Çizelge 1'de verilmiş ve dış merkez dağılımları Şekil 3'de verilmiştir. Her bir deprem için iki magnitüd değerinden büyük olanı depremin magnitüdü olarak dikkate alınmış ve magnitüd-deprem sayısı histogramı Şekil 4'de verilmiştir.

Şekil 2. Çalışmada kullanılan genişband dalga şekli verilerin sağlandığı deprem istasyonlarını ve aktif fayları gösteren harita. Büyük üçgenler Ulusal Genişband Sismik Ağ'a ait istasyonları ve küçük ters üçgenler TÜRDEP projesi kapsamında kurulmuş olan deprem istasyonlarını temsil etmektedirler.

Figure 2. The map showing seismic stations, from which broadband waveform data have been retrieved, along with the active faults. Large triangles represent seismic stations of National Broadband Seismic Network while small reverse triangles show the seismic stations deployed under the TÜRDEP project.

Sismik moment tensör analizlerinde her bir deprem için en az 3 istasyondan elde edilmiş olan 3 bileşen genişband kayıtlar kullanılmıştır. 0.05-10Hz frekans aralığında bant geçişli filtre uygulanan kayıtlar yerdeğiştirme kayıtlarına dönüştürülmüştür. Kayıtlarda 247 sn uzunluğunda bir zaman penceresi seçilerek bir saniyede 100 kez örneklenmiş (örnekleme frekansı 100 Hz) veri kullanılmıştır.

YÖNTEM

Depremlerde yakın ya da, uzak alan dalga alanı faylanmanın ya da, deprem kaynağının nokta ya da sonlu kaynak modelleri ile temsil edilmesi ile yapay olarak üretilebilmekte ve böylece doğrudan düz modelleme yolu ile üretilmiş yapay dalgaların gözlenmiş dalgalarla karşılaştırılması ile deprem kaynak parametreleri hesaplanabilmektedir (Udias ve Buforn, 1996; Stein ve Wyession, 2003). Deprem kaynağı olan faylanma, benzer dalga yayılım örüntüsünü verecek denk cisim kuvvetleri ile de temsil edilebilir. Değişik geometride sismik kaynaklar, sismik

moment tensör olarak adlandırılan ve bileşenleri 9 kuvvet çiftinden oluşan bir tensör ile temsil edilebilir (Udias and Buforn, 1996; Jost and Hermann, 1989; Stein and Wyession, 2003). Böyle bir temsil her şeyden önce gözlenmiş dalga şekillerinin ters modellenmesi yoluyla faylanma parametrelerinin kolaylıkla hesaplanmasına olanak tanıdığı gibi faylanma dışındaki patlamaya da çökme türü veya bunların bileşimi sismik kaynakların temsiline ve kaynak parametrelerinin hesaplanmasına da olanak tanımaktadır. Böylelikle, tektonik çalışmalar açısından önemli küresel ölçekte deprem kaynak mekanizma ve kaynak parametre katalog veya veri tabanlarının oluşturulması basitleşmektedir.

Çalışmada kullanılan sismik moment tensör analiz yöntemi, Kikuchi ve Kanamori (1991) tarafından Telesismik (uzak alan) dalga şekillerinin modellenmesi amacıyla geliştirilmiş, çok nokta-kaynaklı ve yinelemeli dekonvolüsyon yöntemine benzerdir. Ancak, bu yöntemden farklı olarak tüm dalga alanı içerilmekte ve Green fonksiyonları, Bouchon (1981) tarafından tanımlanmış

Çizelge 1. Çalışmada sismik moment tensör yöntemi uygulanan depremler.
Table 1. The list of the earthquakes, to which the seismic moment tensor method has been applied.

Tarih (YY/AA/GG)	Oluş Zamanı	Enlem (K)	Boylam (D)	Derinlik (Km)	Mw	Doğrultu	Eğim	Atım	Mo (Nm)	Kaynak Derinliği (Km)	Yeri
1	2007/01/21	39.6133	42.8000	10.3	4.7	79	37	-28	1.24E+16	8	Tutak_AGRI
2	2007/02/09	38.3415	39.1698	22.9	5.2	345	84	-177	8.06E+16	8	Sivrice_ELAZIG
3	2007/02/11	38.3538	39.119	26.8	3.9	77	78	38	9.22E+14	13.2	Sivrice_ELAZIG
4	2007/02/21	38.3957	39.2977	22.6	5.9	344	82	-166	7.69E+17	6.2	Sivrice_ELAZIG
5	2007/02/28	38.2789	39.2638	17.1	5.0	265	56	4	3.15E+16	30	Cungus, DIYARBAKIR
6	2007/02/28	38.2923	39.2164	7.9	3.9	160	85	135	9.39E+14	11	Cungus, DIYARBAKIR
7	2007/02/28	38.3400	39.2518	15.4	4.5	249	64	-5	5.69E+15	18	Sivrice_ELAZIG
8	2007/03/08	39.0433	40.4592	5	4.7	149	69	168	1.10E+16	26	Merkez_BINBOL
9	2007/03/09	39.063	40.4702	5	4.2	14	75	132	2.26E+15	30	Merkez_BINBOL
10	2007/03/30	38.0437	30.9482	7.1	4.2	127	86	127	2.48E+15	13	Gelendost_ISPARTA
11	2007/03/30	38.0025	30.9236	6.9	4.4	350	75	-127	4.89E+15	2	Gelendost_ISPARTA
12	2007/03/30	37.9987	31.0063	7.7	3.8	149	81	125	3.93E+14	17	Gelendost_ISPARTA
13	2007/03/30	38.0143	30.9772	3.9	4	239	63	2	1.35E+15	19	Gelendost_ISPARTA
14	2007/03/31	38.0215	30.9556	6.6	4	233	58	10	1.20E+15	18	Gelendost_ISPARTA
15	2007/04/10	38.0671	30.9225	17.8	4.2	336	60	-82	2.18E+15	12	Gelendost_ISPARTA
16	2007/04/10	38.0473	30.9532	13.7	4.7	15	42	-87	1.48E+16	6	Gelendost_ISPARTA
17	2007/04/11	38.052	30.9519	10.2	3.7	220	59	-1	3.55E+14	13	Gelendost_ISPARTA
18	2007/04/11	38.0145	30.9571	7.8	4	19	58	-55	9.70E+14	7.8	Gelendost_ISPARTA
19	2007/04/14	38.3528	39.2848	4.9	4.4	262	47	3	5.27E+15	8	Sivrice_ELAZIG
20	2007/04/19	38.3048	39.1888	7.9	4.5	75	89	-28	7.29E+15	15	Cungus, DIYARBAKIR
21	2007/05/05	38.7367	42.218	5	4.2	281	70	-179	2.24E+15	16	Ahlat_BITLIS
22	2007/05/07	39.9008	41.6433	3	4.2	199	80	-170	2.36E+15	35	Pasinler_ERZURUM
23	2007/05/18	37.2795	33.2983	19	4	29	67	14	1.09E+15	28	Merkez_KARAMAN
24	2007/08/06	39.538	38.5208	7	4.1	291	83	-169	1.01E+15	7	Ilıc_ERZINCAN

Tarih (YY/AA/GG)	Oluş Zamanı	Enlem (K)	Boylam (D)	Derinlik (Km)	Mw	Doğrultu	Eğim	Atım	Mo (Nm)	Kaynak Derinliği (Km)	Yeri
25	2007/08/24	02:53:10.68	38.155	37.4623	15	4.2	337	-175	1.87E+15	15	Elbistan_K_MARAS
26	2007/08/25	22:05:48.01	39.2517	41.0935	23.9	5.2	95	29	7.67E+19	29	Karlıova_BINGOL
27	2007/09/15	05:26:52.32	37.8165	36.9262	23.8	4.4	249	-108	3.83E+15	16	Merkez_K_MARAS
28	2007/09/15	23:28:47.99	37.8413	36.8843	15.4	4.1	246	27	1.61E+15	16	Merkez_K_MARAS
29	2007/09/20	06:18:51.69	39.2147	29.3885	16.9	4.5	253	-173	6.39E+15	12	Emet_KUTAHA
30	2007/09/21	09:49:26.48	37.3240	44.1319	6.7	3.9	95	47	9.51E+14	36	Yuksekova_HAKKARI
31	2007/09/21	10:21:20.73	37.3941	44.1509	2.5	4.2	326	-47	2.02E+15	36	Yuksekova_HAKKARI
32	2007/09/24	22:50:54.05	37.7146	43.7771	6.3	3.6	243	126	2.92E+14	6	Merkez_HAKKARI
33	2007/09/29	22:35:09.49	39.7487	27.7768	6.3	3.8	324	-21	6.14E+14	7	Merkez_BALIKESIR
34	2007/10/10	21:27:55.77	36.9228	28.0953	7	3.8	109	34	6.48E+14	22	Marmaris_MUGLA
35	2007/10/25	05:02:04.05	39.3668	27.6859	5	3.9	87	171	7.82E+14	11	Savastepe_BALIKESIR
36	2007/10/27	04:02:23.58	39.3656	40.757	27.3	4.4	229	3	5.17E+15	25	Yedisu_BINGOL
37	2007/10/28	22:00:46.20	39.0118	41.1040	18	3.9	221	20	6.92E+14	20	Solhan_BINGOL
38	2007/10/29	09:23:13.92	36.9142	29.2995	23.4	5	89	-93	3.37E+16	5	Cameli_DENIZLI
39	2007/10/31	17:58:01.41	36.9512	29.3218	21.6	4.2	81	-113	2.39E+15	7	Cameli_DENIZLI
40	2007/11/09	09:09:01.59	37.3432	44.331	5	4.2	279	-46	1.92E+15	20	Semdlili_HAKKARI
41	2007/11/15	04:11:11.29	39.054	41.978	4	3.9	66	-36	8.76E+14	14	Bulanık_MUS
42	2007/11/16	09:08:22.74	36.941	29.2962	22	4.8	253	-107	1.96E+16	4	Cameli_DENIZLI
43	2007/12/02	20:21:49.58	37.0262	29.3162	37.6	4.1	318	-45	1.83E+15	8	Cameli_DENIZLI
44	2007/12/10	21:50:06.16	38.7812	27.742	21.4	4.1	261	180	1.42E+15	18	Soruhanlı_MANISA
45	2007/12/13	18:06:19.25	37.8505	33.0420	16.9	4	2	-30	1.14E+15	18	Kulu_KONYA
46	2007/12/20	09:48:27.21	39.4173	33.0453	2.8	5.3	125	-177	9.70E+16	7	Bala_ANKARA
47	2007/12/20	10:10:38.84	39.3352	33.1325	7	4.2	303	-17	2.04E+15	17	Bala_ANKARA
48	2007/12/23	23:55:08.13	37.5168	35.7015	23.7	4.1	268	-5	1.70E+15	32	Kozan_ADANA

Tarih (YY/AA/GG)	Oluş Zamanı	Enlem (K)	Boylam (D)	Derinlik (Km)	Mw	Doğrultu	Eğim	Atım	Mo (Nm)	Kaynak Derinliği (Km)	Yeri	
49	2007/12/26	23:47:09.51	39.396	33.1073	16.8	5.3	41	89	-27	1.15E+17	11	Bala_ANKARA
50	2007/12/27	07:47:00.82	39.4485	33.0695	11.9	4.9	58	87	-28	2.87E+16	4	Bala_ANKARA
51	2007/12/27	13:47:58.73	39.4273	33.0928	8.2	4.3	129	69	-164	3.28E+15	16	Bala_ANKARA
52	2007/12/27	17:56:12.54	39.3948	33.1368	6.2	3.7	122	75	176	4.28E+14	6	Bala_ANKARA
53	2008/01/01	00:21:41.62	37.5265	35.7363	18.8	3.8	148	70	-165	4.94E+14	14	Kozan_ADANA
54	2008/01/05	05:11:00.92	38.5945	26.985	7	3.6	270	55	-105	2.42E+14	3	Menemen_IZMIR
55	2008/01/07	18:26:35.34	39.4255	33.1098	7.7	3.6	136	74	-180	3.00E+14	15	Bala_ANKARA
56	2008/01/10	17:52:28.61	39.9238	28.7901	17.3	4.3	337	17	-31	3.37E+15	5	Saraykoy_DENIZLI
57	2008/01/14	02:06:28.79	40.5521	34.7685	8.9	3.7	263	80	-172	4.00E+14	6	Merkez_CORUM
58	2008/01/17	08:39:10.64	36.4392	29.175	56	3.5	108	69	86	1.99E+14	3	Fethiye_MUGLA
59	2008/01/22	16:31:55.87	39.5453	38.622	18.1	4.2	146	78	-160	2.47E+15	12	Ilic_ERZINCAN
60	2008/01/31	00:01:20.7	40.2824	33.1556	7.4	4.4	107	82	-117	4.88E+15	20	Cubuk_ANKARA
61	2008/01/31	05:36:58.89	39.9337	40.7482	23	3.6	295	87	-169	2.47E+14	24	Askale_ERZURUM
62	2008/02/01	09:11:02.98	39.448	33.0653	16.8	4	295	84	179	1.13E+15	20	Bala_ANKARA
63	2008/03/12	18:53:30.71	40.6318	29.0057	24	4.7	355	35	-47	1.13E+16	8	Cinarcik_YALOVA
64	2008/03/15	10:15:37.2	39.425	33.0615	12.9	4.8	15	83	25	1.74E+16	19	Bala_ANKARA
65	2008/03/15	11:52:12.26	39.0373	27.882	24.9	4	174	88	-2	1.09E+15	12	Akhisar_MANISA
66	2008/03/29	03:12:30.11	40.553	34.7933	15.5	4.5	359	68	-3	6.78E+15	6	Merkez_CORUM
67	2008/04/01	00:41:39.36	40.3713	34.4832	7	3.8	282	83	168	5.62E+14	4	Ugurludag_CORUM
68	2008/04/02	10:14:08.77	40.5672	34.8077	15	3.8	203	73	-135	6.73E+14	6	Merkez_CORUM
69	2008/04/25	04:48:55.59	37.8268	29.258	18.8	4.4	307	41	-49	4.45E+15	3	Honaz_DENIZLI
70	2008/05/11	23:20:06.74	37.58.81	43.068	1.8	4.1	191	88	2	1.24E+16	8	Beytusebap_SIRNAK
71	2008/05/30	05:34:22.08	37.009	29.191	7	4	318	53	-53	8.06E+16	4	Cameli_DENIZLI
72	2008/06/01	03:35:23.60	40.1547	26.921	7	4.2	159	43	46	9.22E+14	13	Biga_CANAKKALE
73	2008/06/03	06:59:22.21	40.164	26.928	7	3.8	0	63	150	7.69E+17	3	Biga_CANAKKALE

Tarih (YY/AA/GG)	Oluş Zamanı	Enlem (K)	Boylam (D)	Derinlik (Km)	Mw	Doğrultu	Eğim	Atım	Mo (Nm)	Kaynak Derinliği (Km)	Yeri
74	2008/06/04	09:48:18.77	39.0298	18	4.1	229	79	158	3.15E+16	33	Kemah_ERZINCAN
75	2008/06/16	15:49:24.98	28.5977	22.5	3.5	232	40	-80	9.39E+14	12	Dursunbey_BALIKESİR
76	2008/06/21	03:58:34.78	41.2473	14.4	4.5	304	73	159	5.69E+15	27	Merkez_MUS
77	2008/06/25	21:12:17.75	37.554	4.7	4.2	1	82	-175	1.10E+16	6	Zara_SIVAS
78	2008/06/27	10:50:06.54	41.80.17	16.7	3.9	31	70	-48	2.26E+15	24	Pasinler_ERZURUM
79	2008/07/03	17:37:02.54	29.169	22.2	4.1	117	72	156	2.48E+15	15	Cameli_DENİZLİ
80	2008/07/10	07:49:53.52	27.732	26.6	4.3	354	59	3	4.89E+15	6	Gonen_BALIKESİR
81	2008/07/12	05:54:03.75	41.6732	24.2	4.2	76	41	179	3.93E+14	32	Hımas_ERZURUM
82	2008/07/26	22:16:48.33	43.1002	5	4.4	24	88	37	1.35E+15	5	VanGolu_VAN
83	2008/08/20	11:01:38.42	37.4608	15	4.1	6	41	159	1.20E+15	27	Golbasi_ADİYAMAN
84	2008/09/02	02:22:48.2	37.4980	24	4.2	311	78	-175	2.18E+15	5	Bozova_URFA
85	2008/09/04	22:54:31.61	37.4605	23.8	4.4	226	88	-30	1.48E+16	7	Bozova_URFA
86	2008/09/07	12:47:37.22	39.4797	17.6	4.1	211	60	17	3.55E+14	21	Haymana_ANKARA
87	2008/09/11	08:33:58.18	39.4248	14.1	3.8	127	72	-171	9.70E+14	6	Bala_ANKARA
88	2008/09/17	12:08:11.56	39.9993	20.5	4.5	117	87	-33	5.27E+15	31	Otlukbeli_ERZINCAN
89	2008/09/23	09:09:42.43	39.4243	14	4.2	115	74	-176	7.29E+15	8	Bala_ANKARA
90	2008/09/28	11:32:11.82	36.5538	50.7	3.6	3	39	175	2.24E+15	7	Kumluca_ANTALYA
91	2008/09/29	20:54:55.82	37.4740	24	4.5	224	79	-26	2.36E+15	19	Bozova_URFA
92	2008/09/30	07:30:00.20	39.0057	13.3	4.3	292	56	-76	1.09E+15	9	Altinkaya_KUTAHYA
93	2008/10/05	05:33:47.20	38.3063	11.1	3.9	123	79	119	6.85E+14	4	Poturge_MALATYA
94	2008/10/05	06:04:04.44	40.6103	23.7	3.8	357	43	-43	5.76E+14	4	Cinarcik_YALOVA
95	2008/10/10	06:36:54.40	39.3872	1.8	4	222	89	23	1.19E+15	18	Bala_ANKARA
96	2008/10/19	22:20:52.58	37.097	44.8	4.3	157	86	-177	2.98E+15	18	Korkutei_ANTALYA
97	2008/11/09	13:20:25.85	28.170	50.7	3.6	278	53	-99	2.58E+14	15	Marmaris_MUGLA

Tarih (YY/AA/GG)	Oluş Zamanı	Enlem (K)	Boylam (D)	Derinlik (Km)	Mw	Doğrultu	Eğim	Atım	Mo (Nm)	Kaynak Derinliği (Km)	Yeri	
98	2008/11/12	14:03:16.68	38.8607	35.5435	9.5	4.8	140	87	170	1.77E+16	7	Kocasinan_KAYSERI
99	2008/11/24	11:34:09.81	37.149	28.324	7.2	3.5	306	38	-121	2.39E+14	4	Merkez_MUGLA
100	2008/12/24	05:54:59.93	37.8927	29.2273	4	4.1	118	60	-91	1.37E+15	4	Cameli_DENIZLI

“ayrık dalga sayısı yöntemi” (discrete wave-number method) kullanılarak hesaplanmaktadır. Böylelikle, Kikuchi ve Kanamori (1991)’nin geliştirdiği yöntem telesismik olayların yanı sıra, bölgesel ve yerel olaylara da uygulanabilmektedir. Çalışmada bu amaç için geliştirilmiş ISOLA adlı bilgisayar yazılımı kullanılmıştır (Sokos ve Zahradnik, 2006).

Herhangi bir istasyon tanımlanan yapay sismogram $s(t)$ 'ye, 6 temel odak mekanizmasına (Çizelge 2) karşılık gelen, elementer sismogramların ($e_i(t)$) bir kombinasyonu olarak yaklaşımda bulunulur. Yani

$$s(t) = \sum_{i=1}^6 a_i e_i(t) \quad (1)$$

Böylelikle, çeşitli istasyonlarda gözlenmiş ve hesaplanmış yapay sismogramlar

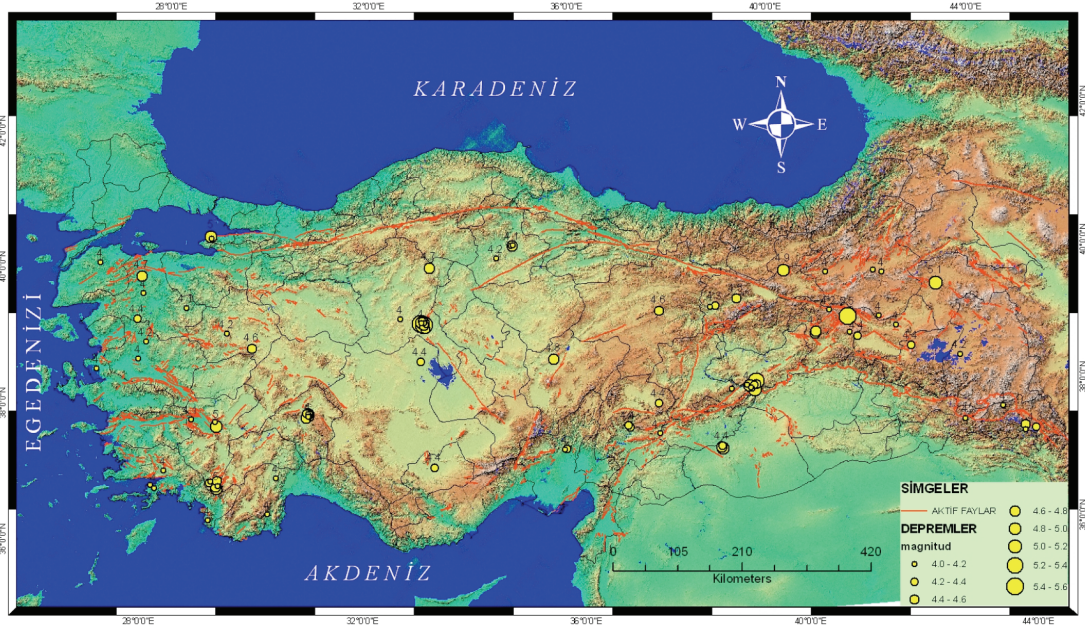
$$\mathbf{G} \mathbf{m} = \mathbf{d} \quad (2)$$

şeklinde bir denklemlerle belirlenir. Burada \mathbf{d} , deprem istasyonlarındaki 3-bileşen gözlenmiş yerdeğiştirme sismogramlarını, \mathbf{m} ise ters çözümleme sonucu bulunması gereken a_i katsayılarını yani çözüm vektörünü temsil eder. Gözlemlerin yapıldığı istasyonlar için hesaplanan yapay yerdeğiştirme sismogramları da \mathbf{G} matrisini oluşturur. (2) ile verilen doğrusal denklemi en küçük kareler yöntemi ile çözümlenir (Menke, 1989). Yani \mathbf{G}^T , \mathbf{G} matrisinin transpozesi olmak üzere, (2) denkleminin en küçük kareler yöntemi ile çözümü

$$\mathbf{m} = [\mathbf{G}^T \mathbf{G}]^{-1} \mathbf{G}^T \mathbf{d} \quad (3)$$

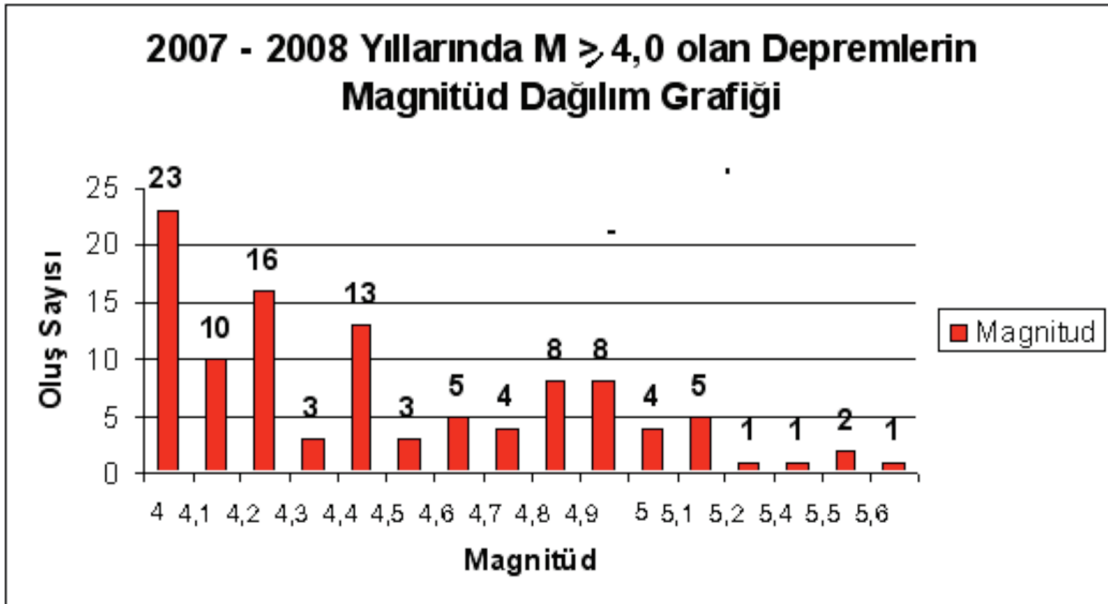
şeklinde dir. Sismik moment tensörün özvektörleri doğrultu, eğim ve kayma (rake) açısını verir. Ayrıca, özdeğerler skaler momenti (M_0) ve moment tensörün ikili kuvvet çifti (Double Couple-DC), dengelenmiş lineer vektör dipolü (compensated linear vector dipole-CLVD) ve hacim değişimi (voluminal- VOL) bileşenleri olarak 3 kısma ayrışmasını da verir. Buna göre olası moment tensör (MT) ters çözüm modları şöyledir (Sokos ve Zahradnik, 2006; Kılıç, 2009):

- Tam MT ters çözümü: 6 temel odak mekanizmasını da içerir; DC+CLVD+VOL
- Deviatorik MT ters çözümü: VOL bileşeninin oranı %0 kabul edilir ve 5 ana odak mekanizmasını içerir; DC+CLVD

Şekil 3. Çalışmada sismik moment tensör analizi uygulanan, Türkiye’de 2007 ve 2008 yılları içinde meydana gelmiş büyüklüğü (ML veya MD) 4.0 ile 5.6 arasında değişen 100 adet depremin dış merkez dağılımı. Depremlerin odak ve kaynak parametreleri için Çizelge 1’e bakınız.

Figure 3. The epicentral distribution of the 100 earthquakes, to which seismic moment tensor analysis has been applied in the study and which took place in 2007 and 2008 in Turkey with magnitude (ML or MD) varying between 4.0 and 5.6 See Table 1 for the hypocentral and source parameters.

Şekil 4. Çalışmada sismik moment tensör analizi uygulanan depremlerin magnitüd-oluş sayısı histogramı.

Figure 4. Magnitude-frequency histogram of the earthquakes, to which seismic moment tensor analysis has been applied in the study.

Çizelge 2. Elemanter yapay sismogramların hesaplandığı temel odak mekanizmaları.

Table 2. The basic focal mechanisms for which the elementary synthetic seismograms are computed.

i	Doğrultu (°)	Eğim Açısı (°)	Kayma Açısı (°)	Temel Odak Mekanizması
1	0	90	0	
2	270	90	-90	
3	0	90	90	
4	90	45	90	
5	0	45	90	
6	İ Z O T R O P			

- DC-kısıtlı MT ters çözümü: VOL ve CLVD bileşenlerinin oranlarının %=0 olduğu ve sadece DC bileşeninin olduğu kabul edilir.
- Bilinen ve sabit DC MT durumu: sadece kaynak konum ve zaman araştırılır.

Bu çalışmada belirlenen depremlerin analizinde en çok önerilen “deviatorik MT ters çözümü” kullanılmıştır (nedenleri için bkz. Sokos ve Zahradnik 2006; Kılıç 2009). Hangi ters çözüm modu kullanılırsa kullanılsın, yapılan denemelerle en küçük kareler yöntemi artık (rezidüel) hatasının en küçük olduğu kaynak konum ve zamanı aranmaktadır. Bu nedenle, gözlenen ve yapay sismogram arasındaki farkın en küçüğe indirildiği ve korelasyonun en büyük olduğu çözümler tercih edilmelidir.

Kullanılan ISOLA yazılımı, gözlenmiş veriye en iyi uyumu veren nokta kaynak konum ve zamanının, önceden kullanıcı tarafından tanımlanmış konum ve zaman deneme değerleri için karelej araştırmasıyla (grid search) bulunmasına da olanak tanımaktadır. En iyi uyum, en küçük kareler çözümlenmesinde artık (rezidüel) hatanın en küçük olduğu ve gözlenmiş ve yapay sismogramlar arasındaki korelasyonun en iyi olduğu durumdur. Analizi yapılacak deprem tek nokta kaynak ile temsil ediliyorsa, bu durumda konum ve zaman için karelej araştırması sonucu bulunan en iyi uyumu veren çözüm sentroid’e, yani sentroid konum, zaman ve MT’üne karşılık gelmektedir. Bu çalışmada, analizi yapılan

depremler tek nokta kaynakla temsil edilmişlerdir. Yapay yerdeğiştirme sismogramlarının hesaplanmasında Herrin kabuk modeli (Herrin, 1968) kullanılmıştır (Çizelge 3).

Kullanılan MT ters çözüm modu çoklu kaynak tanımlamasına dayandığından her bir kaynak için ayrı bir çözüm bulunmaktadır. Bu çözümler içerisinde odak mekanizmasını temsil eden en doğru DC modelinin seçilmesinde, DC bileşen oranının yanısıra korelasyon ve varyans değerleri de (variance reduction) göz önüne alınmıştır. Başka bir deyişle en iyi DC modelinin belirlenmesinde yalnızca korelasyon katsayısının büyüklüğüne bakılmamış, aynı zamanda DC değerinin %100 yakın olması ve varyans değerinin küçük olduğu çözümler dikkate alınmıştır.

Kullanılan program her bir derinlik adımı (2,4,6,8 km gibi) ters çözüm yinelemesi yaparak moment tensör parametrelerini hesaplar. Her bir yineleme için hesaplanan varyans değerleri, yapılan bu yinelemelerden hangisinin daha az hataya sahip olduğunun seçilmesine yardımcı olan bir parametredir. Böylelikle, gözlenmiş veriye en iyi uyumu veren yineleme, ilgili depremin moment tensör ters çözümü olarak kabul edilir.

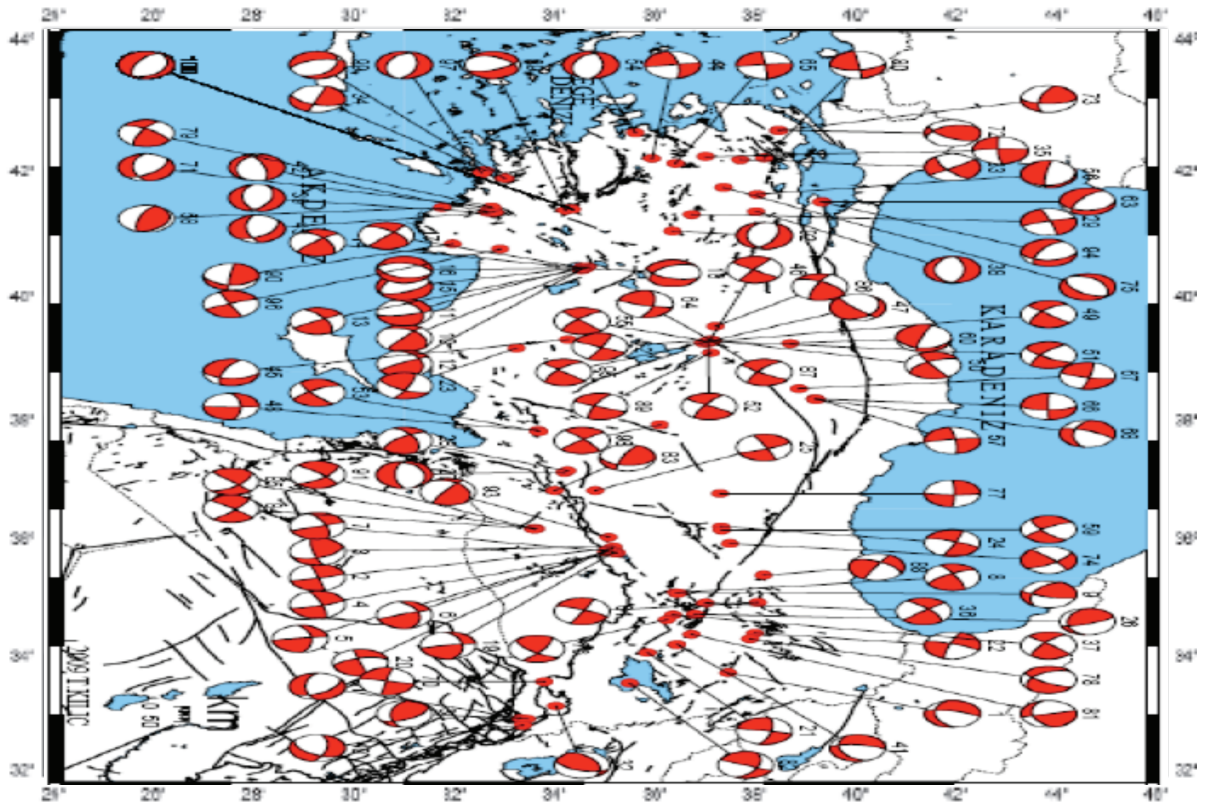
SONUÇLAR

Bu çalışmada sismik moment tensör analizi yapılan, 2007-2008 yılları içinde meydana gelmiş, büyüklüğü (M_L veya M_D) 4.0 ile 5.6 arasında değişen toplam 100 adet deprem için belirlenen

Çizelge 3. Yapay sismogramların hesaplanmasında kullanılan Herrin kabuksal hız modeli (Herrin 1968).

Table 3. Herrin (1968) crustal velocity model used for the calculations of the synthetic seismograms.

Tabaka	H (km)	Vp (km/sn)
1	0.0	6.0
2	15.0	6.74
3	40.0	8.05
4	50.0	8.06
5	70.0	8.15

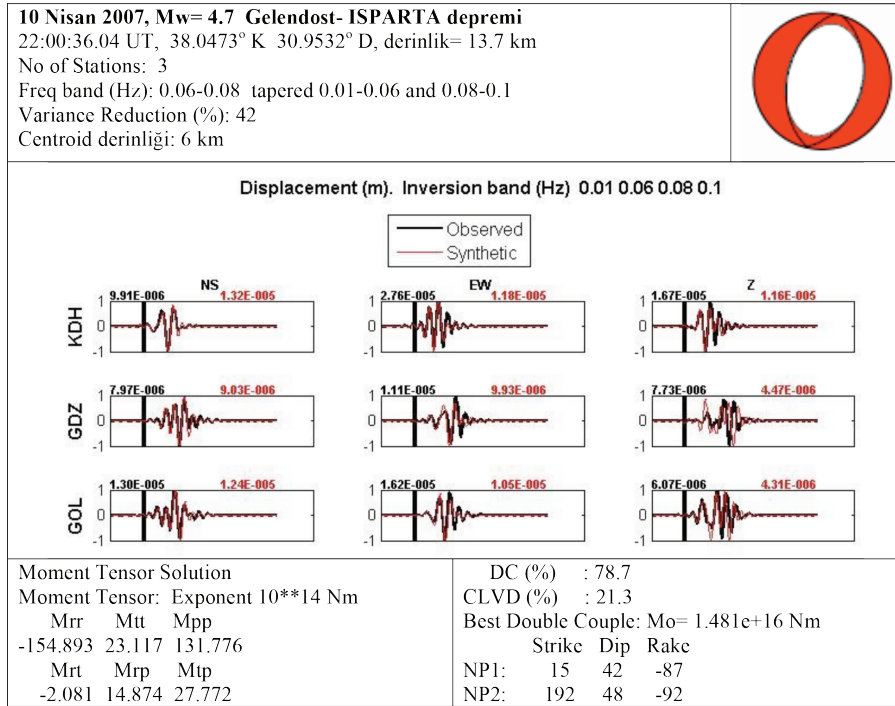

Şekil 5. Çalışmada, deviatorik moment tensör analizi ile kaynak parametreleri belirlenmiş olan tüm depremlerin kaynak mekanizması çözümlerinin dağılımlarını gösteren harita. Her çözüm ait olduğu depremin dış merkezi ile eşleştirilmiştir.

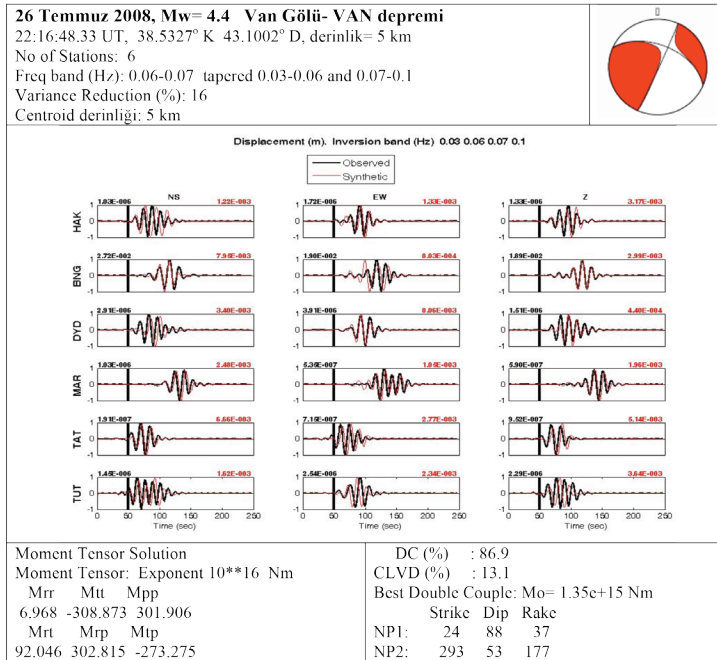
Figure 5. The map showing source mechanism distribution of the earthquakes, for which source parameters have been determined by deviatoric moment tensor analysis in the study. Each source mechanism is matched with the epicentre of the related earthquake.

kaynak mekanizma çözümleri DC temsilleri Şekil 5’de ve hesaplanan kaynak parametreleri de Çizelge 1’de verilmiştir. Yapılan çözümlere örnek teşkil etmesi açısından 2 depreme ait çözüm, yapay-gözlenmiş dalga şekli karşılaştırmalarıyla

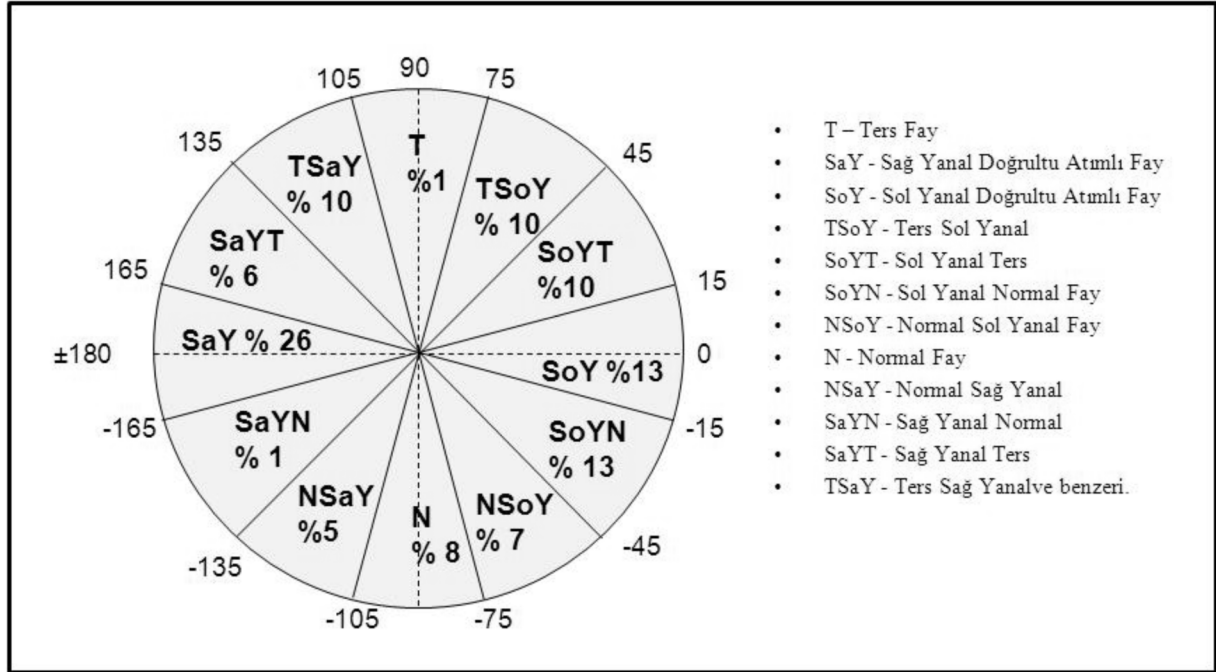
birlikte Şekil 6 ve 7’de gösterilmiştir. Çalışılan depremler arasında en büyük sismik moment (7.69×10^{17} Nm, $M_w=5.7$) 21 Şubat 2007 Sivrice-Elazığ depremi için hesaplanmıştır (Çizelge 1; Şekil 5). Dolayısıyla bu deprem Türkiye sınırları

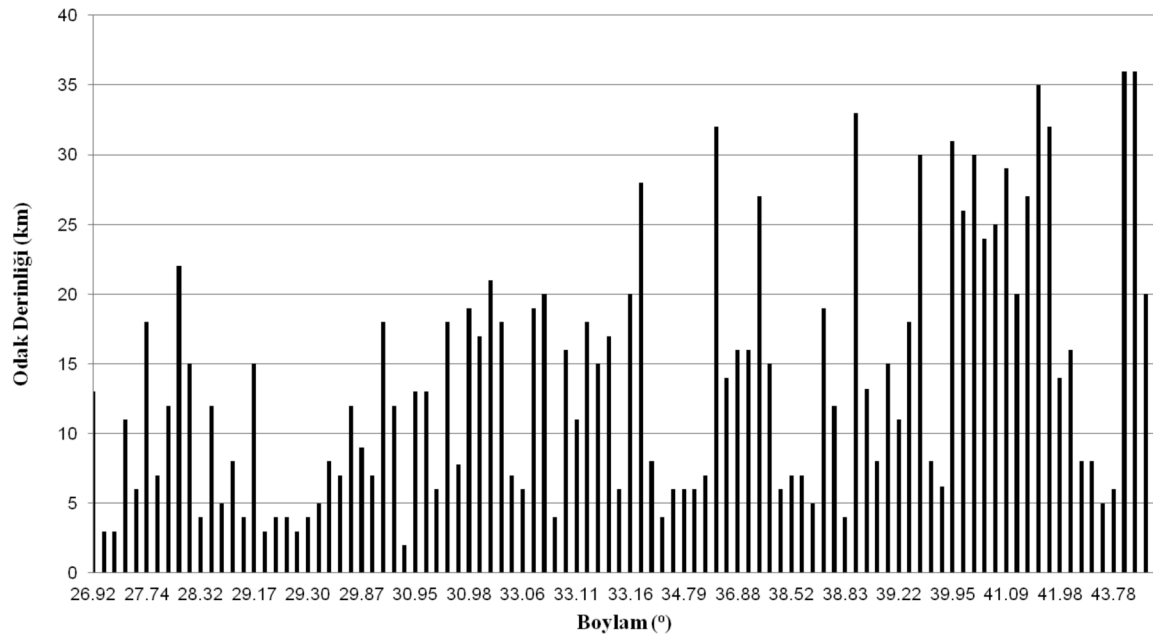
Şekil 6. 10 Nisan 2007 Gelendost-ISPARTA depremine (Mw= 4.7) ait deviatorik moment tensör analizi sonuçları ve bu çözüme karşılık gelen yapay (gri çizgi)- gözlenmiş (siyah çizgi) dalga şekli karşılaştırması.
 Figure 6. The results of the deviatoric moment tensor analysis for the 10 April 2007 Gelendost-ISPARTA (Mw= 4.7) earthquake along with the corresponding synthetic (grey line)-observed (black line) waveform comparison.

Şekil 7. 26 Temmuz 2008 Van Gölü-VAN depremine (MW= 4.4) ait deviatorik moment tensör analizi sonuçları ve bu çözüme karşılık gelen yapay (gri çizgi)- gözlenmiş (siyah çizgi) dalga şekli karşılaştırması.
 Figure 7. The results of the deviatoric moment tensor analysis for the 26 July 2008 Lake Van-VAN earthquake (MW= 4.4) along with the corresponding synthetic (grey line)-observed (black line) waveform comparison.

Şekil 8. Çalışmada moment tensör analizi uygulanan depremler için elde edilen faylanma türlerinin pasta grafiği. Pasta grafiği çevresindeki sayılar kayma (rake) açlarına karşılık gelmektedir.
 Figure 8. Pie graphic of the faulting types of the earthquakes, for which the moment tensor analysis has been applied. The numbers around the pie graphic correspond to the slip (rake) angles.

Şekil 9. Çalışmada moment tensör analizi uygulanan depremler için sentroid derinliklerinin boylamla değişimi.
 Figure 9. Centroid depth variation with longitude for the earthquakes, for which the moment tensor analysis has been applied.

içinde 2007 ve 2008 yılları içinde meydana gelen en büyük depremdir.

Hesaplanan kaynak parametreleri, çalışılan depremlerin %70'inin doğrultu atımlı faylanma, %22'sinin normal faylanma ve %8'inin de ters faylanma sonucunda oluştuğuna işaret etmektedir (Şekil 8). Ayrıca, bu depremler için sismik moment tensör analizi ile elde edilmiş odak mekanizma çözümleri depremlerin dış merkezlerinin yer aldığı bölgelerin genel tektonik rejimleri ile uyum sergilemektedir.

Analizi yapılan depremler için bulunan sentroid derinlikleri ortalaması 14.5 km'dir (Şekil 9). Bu sonuç meydana gelen depremlerin kabuksal depremler olduğunu ve gevrek kırılma sonucu üst kabukta oluştuklarını göstermektedir. Ortalama sentroid derinlikleri; 26°-31° Doğu boylamları arasında Batı Anadolu'da oluşmuş depremler için 3.7 km, 31°-39° Doğu boylamları arasında Orta Anadolu'da oluşmuş depremler için 13.1 km ve 39°-45° Doğu boylamları arasında Doğu Anadolu'da yani DAB içinde oluşmuş depremler için 19.6 km'dir. Elde edilen bu derinlik dağılımı Türkiye'de batıdan doğuya kabuk kalınlaşması bulgusuyla (Zor ve diğ., 2003; Tezel ve diğ., 2010; Grad ve Tiira, 2012) uyumluluk sergilemektedir.

KATKI BELİRTME

Yazarlar değerli görüş ve katkılarından dolayı, ismi belli olmayan hakemlere teşekkür ederler. Bu çalışma, yazarlardan T.Kılıç'ın Yüksek Lisans tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Ambraseys, N., 2009. Earthquakes in the Mediterranean and Middle East: a multidisciplinary study of seismicity up to 1900. Cambridge University Press. 947pp. ISBN 978-0-521-87292-8.
- Arrowsmith, R., McNally, K. and Davis, J., 1997. Potential for earthquake rupture and M 7 earthquakes along the Parkfield, Cholame and Carrizo segments of the San Andreas Fault. *Seismological Research Letters*, 68, 902-916.
- Barka, A. and Kadinsky-Cade, K., 1988. Strike-slip fault geometry in Turkey and its

influence on earthquake activity. *Tectonics*, 7, 663-684.

- Bohnhoff, M., Grosser, H. and Dresen, G., 2006. Strain partitioning and stress rotation at the North Anatolian fault zone from aftershock focal mechanisms of the 1999 Izmit Mw=7.4 earthquake. *Geophysical Journal International*, 166, 373-385. doi: 10.1111/j.1365-246X.2006.03027.x.
- Bouchon, M., 1981. A simple method to calculate Green's functions in elastic layered media. *Bulletin of Seismological Society of America*, 71, 959-971.
- D'Agostino, N., Avallone, A., Cheloni, D., D'Anastasio, E., Mantenuto S. and Selvaggi, G., 2008. Active tectonics of the Adriatic region from GPS and earthquake slip vectors. *Journal of Geophysical Research*, 113, B12413, doi:10.1029/2008JB005860.
- Dewey, J.F., Hempton, M.R., Kidd, W.S.F., Şaroğlu, F. and Şengör, A.M.C., 1986. Shortening of continental lithosphere: the neotectonics of Eastern Anatolia—a young collision. In *Collision Tectonics*, eds. Coward MP and Ries AC, Geological Society Special Publication, 19, 3-36.
- Dhont, D. and Chorowicz, J., 2006. Review of the neotectonics of the Eastern Turkish-Armenian Plateau by geomorphic analysis of digital elevation model imagery. *International Journal of Earth Science (Geol Rundsch)*, 95, 34-49. doi:10.1007/s00531-005-0020-3.
- Emre, Ö., Duman, T.Y., Özalp, S. ve Elmacı, H., 2011. 23 Ekim 2011 Van depremi saha gözlemleri ve kaynak faya ilişkin ön değerlendirmeler. MTA Jeoloji Etütler Dairesi, Ankara, 22 sf.
- Endelger, T., 1993. Stress regime in the lithosphere. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, ISBN 0-691-08555-2, 457 pp.
- Ekström, G., Dziewonski, A.M., Maternovskaya, N.N. and Nettles, M., 2003. Global seismicity of 2001: Sentroid-moment-tensor solutions for 961 earthquakes.

- Physics of Earth Planetary Interior, 136, 165-185.
- Ekström, G., Dziewonski, A.M., Maternovskaya, N.N. and Nettles, M., 2005. Global seismicity of 2002: Centroid-moment-tensor solutions for 1034 earthquakes. *Physics of Earth Planetary Interior*, 148, 303-326.
- Gephart, J.W., 1985. Principal stress directions and the ambiguity in fault plane identification from focal mechanisms. *Bulletin of Seismological Society of America*, 75, 621-625.
- Gephart, J.W., 1990. FMSI: a Fortran program for inverting fault/slickenside and earthquake focal mechanism data to obtain the regional stress tensor. *Computational Geoscience* 16, 953-989.
- Gök, E. and Polat, O., 2012. An assessment of the seismicity of the Bursa region from a temporary seismic network. *Pure and Applied Geophysics*, 169(4), 659-675, DOI 10.1007/s00024-011-0347-6.
- Grad, M. and Tiira, T., 2012. Moho depth of the European Plate from teleseismic receiver functions. *Journal of Seismology*, 16(2), 95-105, DOI 10.1007/s10950-011-9251-x.
- Haris, RA and Arrowsmith, JA 2004. Introduction to the Special Issue on the 2004 Parkfield Earthquake and the Parkfield Earthquake Prediction Experiment, *Bulletin of the Seismological Society of America*, Vol. 96, No. 4B, pp. S1-S10, September 2006, doi: 10.1785/0120050831.
- Herrin, E., 1968. Seismological tables for P-phases. *Bulletin of Seismological Society of America*, 60, 461-489.
- Jime'nez-Munt, I., Sabadini, R., Gardi, A., and Bianco, G., 2006. Active deformation in the Mediterranean from Gibraltar to Anatolia inferred from numerical modeling and geodetic and seismological data. *Journal of Geophysical Research*, 108(B1), 2006, doi:10.1029/2001JB001544, 2003.
- Jost M.L. and Hermann, R.B., 1989. A student's guide to and review of moment tensors. *Seismological Research Letters*, 60(2), 37-57.
- Kalafat, D., Kekovalı, K., Güneş, Y., Yılmaz, M., Kara, M., Deniz, P. and Berberoğlu, M., 2009. Türkiye ve çevresi faylanma-kaynak parametreleri (MT) kataloğu (1938-2008). Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Ocak 2009, İstanbul.
- Kaymakçı, N., İnceöz, M. and Ertepinar, P., 2006. 3D-architecture and Neogene evolution of the Malatya Basin: Inferences for the kinematics of the Malatya and Ovacık Fault Zones. *Turkish Journal of Earth Sciences*, 15, 123-154.
- Kılıç, T., 2009. Sismik moment tensör analizi ile 2007-2008 yıllarındaki $M \geq 4.0$ Türkiye depremlerinin kaynak parametrelerinin bulunması Yüksek Lisans tezi . Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya (yayımlanmamış), 66 sf.
- Kikuchi, M. and Kanamori, H., 1991. Inversion of complex body waves-III. *Bulletin of Seismological Society of America*, 81, 2335-2350.
- Koçyiğit, A., Yılmaz, A., Adamia, S. and Kuloshvili, S., 2001. Neotectonics of East Anatolia plateau (Turkey) and lesser Caucasus: implication for transition from thrusting to strike-slip faulting. *Geodinamica Acta* 14:177-195.
- McClusky, S., Balassanian, S., Barka, A., Demir, C., Ergintav, S., Georgiev, I., Gürkan, O., Hamburger, M., Hurst, K., Kahle, H., Kastens, K., Nadariya, M., Ouzouni, A., Paradissis, D., Peter, Y., Prilepin, M., Reilinger, R., Sanli, I., Seeger, H., Tealeb, A., Toksöz, M.N. and Veis, G., 2000. GPS constraints on plate kinematics and dynamics in the Eastern Mediterranean and Caucasus. *Journal of Geophysical Research*, 105:5695-5719.
- Menke, W., 1989. *Geophysical Data Analysis: Discrete Inverse Theory*. International Geophysical Series, 45, Academic Press, San Diego (ISBN-0-12-490921-3).
- Nakano, M., Yamashina, T., Kumagai, H., Inoue, H. and Sunarjo, 2010. Centroid moment tensor catalogue for Indonesia. *Physics*

- of the Earth and Planetary Interiors, 183, 456–467.
- Nalbant, S.S., Hubert, A. and King, G.C.P., 1998. Stress coupling between earthquakes in northwest Turkey and north Aegean Sea. *Journal of Geophysical Research*, 103(10), 24469–24486.
- Nur, A. and Cline, E.H., 2000. Poseidon's Horses: Plate tectonics and earthquake storms in the Late Bronze Age Aegean and Eastern Mediterranean. *Journal of Archaeological Science*, 27, 43–63.
- Oppenheimer, D.H., Bakun, W.H. and Lindh, A.G., 1990. Slip partitioning of the Calaveras Fault, California, and prospects for future earthquakes. *Journal of Geophysical Research*, 95, 8483–8498.
- Örgülü, G., 2011. Seismicity and source parameters for small-scale earthquakes along the splays of the North Anatolian Fault (NAF) in the Marmara Sea. *Geophysical Journal International*, 184, 385–404, doi: 10.1111/j.1365-246X.2010.04844.x
- Pınar, A., Honkura, Y., Kuge, K., Matsushima, M., Sezgin, N., Yılmaz, M. and Ögütçü, Z., 2007. Source mechanism of the 2000 November 15 Lake Van earthquake ($M_w = 5.6$) in eastern Turkey and its seismotectonic implications. *Geophysical Journal International*, 170(2):749–763, doi: 10.1111/j.1365-246X.2007.03445.x
- Pınar, A., Kuge, K. and Honkura, Y., 2003. Moment inversion of recent small to moderate sized earthquakes: implications for seismic hazard and active tectonics beneath the Sea of Marmara. *Geophysical Journal International*, 153, 133–145.
- Roeloffs, E., and J. Langbein 1994. The earthquake prediction experiment at Parkfield, California, *Rev. Geophys.* 32, 315–336.
- Pondrelli, S., Morelli, A., Ekström, G., Mazzaa, S., Boschi, E. and Dziewonski, A.M., 2002. European–Mediterranean regional Sentroid-moment tensors: 1997–2000. *Physics of the Earth and Planetary Interiors*, 130, 71–101.
- Pondrelli, S., Salimbeni, S., Morelli, A., Ekström, G. and Boschi, E., 2007. European–Mediterranean Regional Sentroid Moment Tensor catalog: solutions for years 2003 and 2004. *Physics of the Earth and Planetary Interiors*, 164 (1–2), 90–112.
- Pondrelli, S., Salimbeni, S., Morelli, A., Ekström, G., Postpischla, L., Vannuccia, G. and Boschi, E., 2011. European–Mediterranean Regional Sentroid Moment Tensor catalog: Solutions for 2005–2008. *Physics of the Earth and Planetary Interiors* 185 (2011) 74–81.
- Reilinger, R. and McClusky, S., 2011. Nubia–Arabia–Eurasia plate motions and the Dynamics of Mediterranean and Middle East tectonics. *Geophysical Journal International*, 186, 971–979. doi: 10.1111/j.1365-246X.2011.05133.x
- Reilinger, R., McClusky, S., Vernant, P., Lawrence, S., Ergintav, S., Çakmak, R., Özener, H., Kadirov, F., Guliev, I., Stepanyan, R., Nadariya, M., Hahubia, G., Mahmoud, S., Sakr, K., ArRajehi, A., Paradissis, D., Al-Aydrus, A., Prilepin, M., Guseva, T., Evren, E., Dmitrova, A., Filikov, S.V., Gomez, F., Al-Ghazzi, R. and Karam, G., 2006. GPS constraints on continental deformation in the Africa–Arabia–Eurasia continental collision zone and implications for the dynamics of plate interactions. *Journal of Geophysical Research*, 111, B05411, doi:10.1029/2005JB004051.
- Sandvol, E., Türkelli, N. and Barazangi, M., 2003. The Eastern Turkey Seismic Experiment: The study of a young continent–continent collision: An example from eastern Turkey. *Geophysical Research Letters*, 30(24), 8038, doi:10.1029/2003GL018912,2003.
- Sokos, E. and Zahradnik, J. 2006. A Matlab GUI for use with ISOLA Fortran codes (User's Guide), Ver. 2.5. June 2006, 34 pp.
- Stein, R., Barka, A. and Dietrich, J.H., 1997. Progressive failure on the North Anatolian Fault since 1939 by earthquake stress triggering. *Geophysical Journal International*, 128, 594–604.

- Stein, S. and Wyession, M., 2003. An Introduction to Seismology, Earthquakes and Earth Structure. Blackwell Publishing, Malden, Oxford. 489pp
- Sykes, L.R, Shaw, BE and Scholz, CH 1999. Rethinking Earthquake Prediction. *Pure appl. geophys.* 155 (1999) 207–232.
- Şengör, A.M.C., Görür, N. and Şaroğlu, F., 1985. Strike-slip faulting and related basin formation in zones of tectonic escape: Turkey as a case study. In *Strike-slip faulting and basin formation*. Eds. Biddle KT and Christie-Blick N, Special Publication of Society of Economic Paleontologists and Mineralogists 37, 227-264.
- Tezel, T., Shibusani, T., Kaypak, B., 2010. Crustal structure variation in western Turkey inferred from the receiver function analysis. *Tectonophysics* 492(1-4), 240-252, doi:10.1016/j.tecto.2010.06.006.
- Toda, S., and R. S. Stein 2002. Response of the San Andreas fault to the 1983 Coalinga–Nuñez earthquakes: An application of interaction-based probabilities for Parkfield, J. *Geophys. Res.* 107, 2126, doi 10.1029/2001JB000172.
- Udias, A. and Buforn, E. 1996. Source mechanism of earthquakes from seismic waves. Third workshop on 3D modelling of seismic wave generation, propagation and their inversion. Trieste, Italy, p 1-58
- Utkucu, M., Budakoğlu, E. ve Durmuş, H., 2011a. Marmara Bölgesinde (KB Türkiye) depremsellik ve deprem tehlikesi üzerine bir tartışma. *Hacettepe Üniversitesi, Yerbilimleri Dergisi*, 32 (3), 187-212.
- Utkucu, M., Budakoğlu, E., Yalçın, H., Durmuş, H., Kalkan, H., Gülen, L., 2011b. 23 Ekim 2011 Van depremi (MW=7.2) hakkında ön rapor. Sakarya Üniversitesi, Sakarya (yayımlanmamış).
- Van der Pluijm B.A. and Marshak, S. 2004. *Earth structure : an introduction to structural geology and tectonics*. Ben A. van der Pluijm, Stephen Marshak ; with contributions by Richard W. Allmendinger [et al.], 2nd ed., W. W. Norton & Company, Inc., ISBN 0-393-92467-X, 656 pp.
- Vernant, P., Nilforoushan, F., Hatzfeld, D., Abbasi, M.R., Vigny, C., Masson, F., Nankali, H., Martino, J., Ashtiani, A., Bayer, R., Tavakoli, F., Chery, J. 2004. Present-day crustal deformation and plate kinematics in the Middle East constrained by GPS measurements in Iran and northern Oman. *Geophysical Journal International*, 157, 381-398
- Vogel, A., Yueqing, Z. and Kahnemund, L., 1998. Earthquake dynamic control networks: Surveillance of earthquake generation, alert warning and rapid emergency control. *Earthquake Prognostic World Forum “Seismic Safety of Big Cities”*, İstanbul, September, 21-25, 1998.
- Zoback, M.L., 1992. First- and second-order patterns of stress in the lithosphere: the world stress map project. *Journal of Geophysical Research*, 97, 11703–11728.
- Zor, E., Sandvol, E., Gürbüz, C. Türkeli, N., Seber, D. and Barazangi, M. 2003. The crustal structure of the East Anatolian plateau (Turkey) from receiver functions. *Geophysical Research Letters*, 30(24), 8044, doi:10.1029/2003GL018192.

